ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Απλή πρόταση ονομάζεται η πρόταση που αποτελείται από το υποκείμενο και το κατηγόρημα. **Υποκείμενο** ονομάζεται το όνομα, ζώο ή πράγμα (μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, αριθμητικό, επίθετο, απαρέμφατο, μετοχή ή και πρόταση ολόκληρη και κατά κανόνα τίθεται σε πτώση ονομαστική) για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση. **Κατηγόρημα** ονομάζεται το τμήμα της πρότασης που αναφέρεται στο υποκείμενο και μπορεί να είναι είτε *μονολεκτικό*, οπότε εκφράζεται με ρηματικό τύπο, είτε *περιφραστικό*, οπότε αποτελείται από έναν τύπο του ρήματος εἰμί (ή άλλου συγγενικού ρήματος) και ονομάζεται **συνδετικό** και από ένα όνομα που ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

Συνδετικά ρήματα εκτός από το εἰμί μπορεί να είναι και άλλα συγγενικής σημασίας όπως τα: γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ, καθίσταμαι, ἀποβαίνω, ἔφυν, πέφυκα, αἱροῦμαι, ἀποδείκνυμαι, λέγομαι καθώς και τα συνώνυμά τους.

Κατηγορούμενο μπορεί να είναι ένα ουσιαστικό ή επίθετο αλλά και κάθε λέξη ή ολόκληρη πρόταση που φανερώνει μια ιδιότητα ή μια ποιότητα του υποκειμένου.

π.χ. Σωκράτης ἐστί φιλόσοφος. (Σωκράτης =υποκείμενο, ἐστί= συνδετικό ρήμα, φιλόσοφος= κατηγορούμενο)

Επιρρηματικό κατηγορούμενο ονομάζεται το κατηγορούμενο που ισοδυναμεί με ένα επίρρημα, δηλαδή εκφράζει τόπο, χρόνο, τρόπο, σκοπό, σειρά κτλ. Στην περίπτωση αυτή το ρήμα δεν είναι συνδετικό αλλά χρησιμεύει ως τέτοιο. Κυρίως ρήματα κίνησης χρησιμεύουν ως συνδετικά. Ως επιρρηματικά κατηγορούμενα συναντάμε συνήθως τις παρακάτω λέξεις: πολύς, μέγας, ἄφθονος, ἑκών, ἑκούσιος, ἐθελοντής, ἐθελούσιος, ἄκων, ἀκούσιος, ἄσμενος, ἥσυχος, ὑπόσπονδος, πρῶτος, τριταῖος, τελευταῖος, σκοταῖος, πελάγιος, ἀπότομος, ἐνάντιος, ἀντίος.

π.χ. Ἐγώ σε ἄσμενος ἑόρακα. (Ἐγώ= υποκείμενο, ἑόρακα= ρήμα, ἄσμενος= επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.)

Προληπτικό κατηγορούμενο ή κατηγορούμενο του αποτελέσματος συναντάμε μετά τα ρήματα που σημαίνουν εξέλιξη (αἴρομαι, αὐξάνομαι, τρέφομαι, ρέω, πνέω κτλ.) και ονομάζεται έτσι γιατί προσδίδει στο υποκείμενο ένα γνώρισμα που θα είναι το τελικό αποτέλεσμα του ρήματος.

Π.χ. Τὸ ὕψος τοῦ τείχους ἦρετο μέγα. (Τὸ ὕψος= υποκείμενο, ἦρετο= ρήμα, μέγα= προληπτικό κατηγορούμενο)

Σύνθετη πρόταση ονομάζεται η πρόταση που έχει περισσότερα από ένα υποκείμενα ή κατηγορούμενα.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Ως υποκείμενο μπορεί να τεθεί	Συνδετικά ρήματα	Ως κατηγορούμενο μπορεί να τεθεί	Είδη κατηγορουμένων
• ουσιαστικό • αντωνυμία • επίθετο με άρθρο • αριθμητικό με άρθρο • απαρέμφατο με άρθρο • μετοχή με άρθρο • οποιοδήποτε μέρος του λόγου με άρθρο • ολόκληρη πρόταση	• εἰμί, τυγχάνω, διατελῶ, ἔφυν, πέφυκα, ὑπάρχω • γίγνομαι, καθίσταμαι, ἀποβαίνω, ἐκβαίνω • νομίζομαι, φαίνομαι, κρίνομαι, δοκῶ • αἱροῦμαι, ἀποδείκνυμαι,λαγχάνω	• επίθετο • ουσιαστικό • μετοχή • αντωνυμία • αριθμητικό • απαρέμφατο • επίρρημα • ολόκληρη πρόταση	• απλό
	• άλλα ρήματα και κυρίως όσα δηλώνουν κίνηση	• κανονικά επίθετο	• επιρρηματικό
	• ρήματα που δηλώνουν εξέλιξη	• κανονικά επίθετο	• προληπτικό

Συμπληρωματικές ασκήσεις.

Αναγνώρισε τους κύριους όρους των προτάσεων και το είδος του κατηγορουμένου όπου αυτό υπάρχει:

Δημοσθένης ὄρθιος ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ Θηβαῖοι παρεδόθησαν πρῶτοι.

Τοῦτο ἐστιν ἡ ρητορική.

Τά ὄρη ἀπότομα ὑπέρ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο.

Τὸ στράτευμα ἦν πλησίον.

Κίμων ὑπὸ τῆς μητρός ἐλεήμων ἐτράφη.

Σόλων νομοθέτης ἐκλήθη.

Ὁ ἄγγελος ἀφίκετο τριταῖος.